

N:o 69.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1909, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uteslutande tills vidare af rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden och lag angående marks afstående för nomadlapparnas behof vid afvittring ofvan odlingsgränsen, dels ock en med föranledande af nämnda propositioner väckt motion.

Genom två den 17 mars 1909 dagtecknade propositioner, n:is 108 och 109, hvilka båda hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionerna bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

1) **Lag**

angående husbehofsskogar inom vissa områden.

Med ändring af hvad lag eller författning innehåller häremot stridande varder angående den skog, som vid afvittring inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, tilldelas hemman, nybyggen eller lägenheter, härigenom förordnad som följer:

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 7 Saml. 67 Häft. (N:o 69.)

Hvad i denna lag förstås med särskild och samfälld husbehofsskog.

1 §.

I denna lag förstås med
särskild husbehofsskog dels den del af skogsanslaget till hemman eller nybygge, hvilken vid afvittringen utlägges särskildt åt viss brukningsdel för tillgodoseende af nödigt husbehof, dels ock det skogsanslag, som för enahanda ändamål utlägges åt viss lägenhet; samt med
samfälld husbehofsskog den del af skogsanslagen till hemman eller nybyggen, hvilken för tillgodoseende af nödigt husbehof utlägges gemensamt åt två eller flera brukningsdelar, då dessa icke få den för nämnda ändamål afsedda delen af skogsanslaget till fullo utlagd i särskild husbehofsskog.

Om särskilda husbehofsskogar.

2 §.

Å särskild husbehofsskog må med de i 5 och 6 §§ omförmälda undantag afverkning af ägaren eller åbon bedrifvas allenast till gårdens behof.

3 §.

Finnes, då efter fullbordad afvittring de nya ägotterna skola tillträdas, å särskild husbehofsskog tillgång af barrskog utöfver hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, skall sådant öfverskott sist inom ett år efter tillträdet af vederbörande skogstjänsteman på en gång utsynas för att efter verkställd stämpling för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras inom tid, som af skogstjänstemannen bestämmes till högst tre eller, där i visst fall i skogsvårdens intresse längre afverkningstid erfordras, högst tio år efter utsyningen.

Angående förfogandet öfver virke, som erhålles vid afverkning, hvarom nu är sagdt, skall gälla hvad angående förfogandet öfver virke, som afverkas å afvittringslagets allmänningsskogar, varder stadgadt.

Saknas vid tillfälle, hvarom i första stycket sägs, å särskild husbehofsskog för gårdens behof erforderlig skogstillgång, vare ägaren

eller åbon berättigad att, där anmälan göres hos vederbörande skogstjänsteman sist inom ett år efter tillträdet, till fyllande af bristen å närmaste, afvittringslaget tillhöriga allmänningskog erhålla utsyning af för gårdens behof erforderligt virke att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

Hvad förut i denna § är sagdt äge ej tillämpning å särskild husbehofsskog, som tilldelats lägenhet.

4 §.

Varder ståndskog å särskild husbehofsskog vindfälld eller skadad af eld i större utsträckning, än att den vindfällda eller brandskadade skogen kan för gårdens behof tillgodogöras, innan den tager ytterligare skada, skall sådant öfverskott, så fort lämpligen ske kan, af vederbörande skogstjänsteman utsynas och stämplas och inom tid, som af honom bestämmes, för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras samt öfver det afverkade virket förfogas, efter ty i 3 § stadgas för där afsedt fall. Ägaren eller åbon vare dock berättigad att, där senast vid utsyningstillfället anmälan göres hos vederbörande skogstjänsteman, å närmaste, afvittringslaget tillhöriga allmänningskog i mån af gårdens behof erhålla utsyning af högst motsvarande virkesmassa att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

Å särskild husbehofsskog, som tilldelats lägenhet, äge hvad i första stycket sägs icke tillämpning.

5 §.

Skulle i andra fall än i 3 och 4 §§ sägs skogstillgången å särskild husbehofsskog komma att öfverstiga hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, må sådant öfverskott efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman af ägaren eller åbon afverkas med rätt till fritt förfogande öfver virket annorledes än till gårdens behof. Utsyning, hvarom nu är sagdt, må ej påkallas oftare än hvar femte år.

6 §.

Ägare eller åbo må ock kunna erhålla tillstånd att för skogsmarks uppodling till åker eller äng fälla skog å särskildt husbehofsskogsområde med enahanda rätt att förfoga öfver virket, som i 5 § sägs för där afsedt

fall. Vill han det, göra därom anmälan hos vederbörande skogstjänsteman, hvilken det åligger att, så snart sådant i samband med utsyningsförrättningar i trakten lämpligen kan ske, å den uppgifna odlingsmarken anställa besiktning till utrönande af dess läge, storlek, beskaffenhet och tjänlighet till odling samt därefter till Konungens befallningshafvande i länet insända besiktning sinstrumentet med uppgift å den tid, som anses för odlings fullbordande erforderlig, jämte det yttrande i öfrigt, hvartill besiktningen kan föranleda. Önskar ägare eller åbo att, utan afbidande af dylik utsyningsförrättning, vinna handläggning af ärendet, äge han på egen bekostnad antingen för besiktning af marken påkalla skyndsamt åtgärd af vederbörande skogstjänsteman eller kronobetjänt, hvarefter denne med ärendet vidare förfar i den ordning ofvan stadgas, eller ock låta odlingsmarken besiktigas af två trovärdiga män samt insända deras öfver besiktningen afgifna intyg jämte ansökning i ärendet till endera af nämnda tjänstemän, som har att med eget yttrande befordra ansökningen till Konungens befallningshafvandes pröfning. Finner Konungens befallningshafvande det tillämnade odlingsföretaget vara af beskaffenhet, att afverkning af virke till fritt förfogande bör medgifvas, meddele befallningshafvanden därtill tillstånd med utsättande af viss tid, inom hvilken vid vite, som befallningshafvanden äger bestämma, odlingen skall vara fullbordad; skolande underrättelse om befallningshafvandens beslut i ärendet meddelas skogstjänstemannen för ägarens eller åbons först ändigande. Virke, till hvars afverkning tillstånd sålunda erhållits, skall före afverkningen stämplas.

Om samfällda husbehofsskogar.

7 §.

Område, som vid afvittring blifvit till samfälld husbehofsskog utlagdt, skall bibehållas oförminskadt och förvaltas enligt reglemente, som efter delägarnas hörande fastställes af Konungens befallningshafvande. Andel i samfälld husbehofsskog tillkommer de brukningsdelar, för hvilkas räkning skogen blifvit afsatt, hvar efter dess mantal.

8 §.

Afverkning i samfälld husbehofsskog må äga rum allenast efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman. Vid utsyningen

må utom för det fall, hvarom i 9 § sägs, skogen ej hårdare anlitas, än tillämpandet af en uthållig skogshushållning föranleder, hvarvid likväl iakttages, att träd aldrig så länge sparas, att de däraf taga skada eller skogsvården eljest tillbakasättes.

Å samfälld husbehofsskog sålunda utsynadt virke skall för gemensam räkning afverkas och förädras. Vill någon uttaga, hvad af virket på hans andel i samfälligheten belöper, vare dock därtill berättigad.

9 §.

Uppstår till följd af vådeld, utflyttning vid skifte eller annan sådan anledning bland delägarna behof af större tillgång på byggnadsvirke, än som vid utsyning enligt 8 § kan beredas, må vederbörande öfverjägmästare kunna medgifva vidsträcktare utsyning, där detta med god skogsvård är förenligt och utan någon delägars förfång kan ske, samt, ifall af utsyningen likvid mellan delägarna föranledes, under förut-sättning tillika, att det i 7 § omförmälda reglemente bestämmer, huru likviden skall ske.

Allmänna bestämmelser.

10 §.

Huru genom viss husbehofsskogs förklarande för skyddsskog rätten att däröfver förfoga kan varda inskränkt utöfver hvad som i denna lag sägs, därom stadgas i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

11 §.

Närmare bestämmelser angående utsyning och stämpling, hvarom i denna lag förmäles, meddelas af Konungen.

12 §.

Sker afverkning å särskild eller samfälld husbehofsskog i strid mot de i denna lag meddelade föreskrifter, vare straffet böter, från och med tjugufem till och med femhundra kronor, och skall det afverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfördt, fortfarande är i afverkarens besittning, tagas i beslag och dömas förbrutet. Undgår dylikt virke beslag, är den, som låtit verkställa afverkningen,

skyldig att utgifva ersättning med belopp, motsvarande värdet af samma virke.

Innefattar afverkning, hvarom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall hvad förut i denna § är stadgadt ej vinna tillämpning; dock skall delägare i samfälld skog, som vid afverkning i strid mot denna lags föreskrifter tillika missbrukat sin rätt i samfälligheten, hafva förverkat hvad å honom belöper af det afverkade virket, samt, där hans andel i virket undgår beslag, därför utgifva ersättning efter ty här förut är sagdt.

13 §.

Kronobetjante samt tjänstemän och betjante vid skogsstaten äga de hörighet att åtala förseelser, hvarom i 12 § sägs, samt att med beslag belägga virke, som skall anses förbrutet.

Varder ej inom sextio dagar, från det beslaget skedde, åtal i laga ordning anställdt, vare beslaget förfallet.

14 §.

Virke, som enligt denna lag dömes förbrutet, skall af åklagaren försäljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgadt. Begär, innan frågan om virkes förverkande slutligen pröfvats, virkets ägare, att försäljning skall äga rum, eller finner, på anmälan af åklagare, öfverexekutor, att fara är för virkets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle blifva större än skäligt är, förordne öfverexekutor, att virket skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall virkets ägare, där han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och afgifva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar, innan den hålles. Anmälan af åklagare, hvarom här ofvan sägs, skall vara åtföljd af fullständig, af två trovärdiga män styrkt förteckning, utvisande virkets mängd och beskaffenhet.

15 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, äfvensom genom försäljning af förbrutet virke uppkommen behållning eller enligt 12 § utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, fördelas så, att en fjärdedel tillfaller åklagaren samt tre fjärdedelar kronan.

Försäljes i beslag taget virke, innan det dömts förbrutet, skall försäljningssumman nedsättas hos Konungens befallningshafvande, till dess frågan om beslagets giltighet blifvit slutligen afgjord, och vare om insättning af sådana medel i bankinrättning lag, som i 138 § ut-sökningslagen sägs.

16 §.

Saknas medel till fulla gäldandet af böter eller vite, hvartill någon på grund af denna lag fälles, skall förvandling ske enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

2) Lag

om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

Häri genom förordnas, att 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Där större inskränkning i ägarens rätt att bruka skogen, än i 1 § sägs, finnes vara af nöden, förordnar Konungen efter föregången undersökning i hvarje särskildt fall om den inskränkning i förfoganderätten, som af omständigheterna påkallas. Vill ägaren, hellre än att tåla föreskrifven inskränkning, afstå marken, skall den af staten lösas; dock att sådan rätt att påfordra lösen icke skall äga rum i afseende å mark inom område af Västerbottens eller Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilket afvittringsutslag icke af Konungens befallningshafvande meddelats före den 1 juli 1909.

Skall, efter ty ofvan sägs, mark af staten lösas, skola de angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof gifna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

3) **L a g**

om uteslutande tills vidare af rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden.

Härigenom förordnas som följer:

Inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skall, jämväl sedan afvittring blifvit fastställd, rätten att erhålla laga skifte vara utesluten, intill dess annorledes förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

4) **L a g**

angående marks afstående för nomadlapparnas behof vid afvittring ofvan odlingsgränsen.

Härigenom förordnas som följer:

Där vid afvittring ofvan odlingsgränsen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, finnes nödigt att för tillgodoseende af nomadlapparnas behof af renbete, renskiljningsplats eller flyttningsväg för renarna taga i anspråk till hemman eller nybygge hörande mark, vare ägaren eller åbon pliktig afstå hvad för ändamålet erfordras mot erhållande af annat, kronan tillhörigt område inom afvittringslaget. Jordbytet verkställes efter måttet af höafkastningen, beräknad enligt skattläggningsmetoden, eller, där med hänsyn till markens värde större noggrannhet finnes nödig, efter gradering jämlikt skiftesstadgans föreskrifter, och vare ägaren eller åbon berättigad att af statsmedel undfå ersättning såväl för odling som för utflyttning, där sådant af jordbytet föranledes; skolande vid ersättningens beräknande skiftesstadgans föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

I sammanhang med dessa propositioner har utskottet till behandling förehaft en i anledning af desamma inom Andra Kammaren af herr *Carl Lindhagen* väckt motion n:o 269, däri hemställes, att Riksdagen ville

Herr Lindhagens motion.

1:o) besluta stadganden i syfte att statens skogstilldelningar åt hemman vid afvittringen nu och framdeles komma att tjäna sitt ändamål, nämligen att vara ett stöd för en själfständig, i orten bosatt jordbruksbefolkning;

2:o) besluta eller hos Kungl. Maj:t framhålla nödvändigheten af föreskrifter i syfte att vid skattläggningen sträng kontroll öfvas, att ej mantalets storlek oskäligen uppdrifves för erhållande af oskäligen skogstilldelningar; och

3:o) besluta, att Konungens befallningshafvandes afvittringsutslag skola i hela sin vidd underställas Kungl. Maj:ts pröfning.

Till stöd för de i motionen framställda yrkanden har anförts följande.

»För slutförandet af de återstående afvittringarne, hvilka enligt 1901 års riksdagsskrifvelse borde ske efter väsentligen ändrade grunder, ha i propositionerna n:is 108, 109 och 110 hänskjutits till Riksdagens afgörande några frågor, berörande denna sak. I det stora hela är dock meningen, att ordnandet fortfarande skall ske på administrativ väg, ehuru väl den nya afvittringsstadgan och föreskrifterna för allmänningsskogarne med synnerligt fog också borde af Riksdagen pröfvas såsom innefattande viktiga förfoganden öfver staten tillhörig fast egendom och viktiga afgöranden om enskildes (hemmansägares, lappars och inhysingars), rättsförhållanden.

Kungl. Maj:t har emellertid ansett administrationen böra ensam utöfva alla dessa befogenheter, därför att afvittringarne förut åvägabragts på *administrativ väg* och därför att genom ett uppskof den nu för afvittringsverket anställda personalen skulle blifva utan sysselsättning. Intet af dessa skäl äger någon giltighet i och för sig. Det sista ingen alls. Och hvad det första angår, så har ju administrationen ådagalagt en fullständig oförmåga att handhafva dessa saker. Genom dess försorg har afvittringens ändamål totalt förfelats och i stället en mängd såsom det synes obotliga riksolyckor framkallats.

Emellertid torde det vara lönlöst att nu söka få en återförvisning af ärendet till stånd i sakernas nuvarande läge. Man kan ju också med fog säga, att med hänsyn till den mångfald uppgifter, som föreligger den nu ifrågavarande afvittringen och hvilka till stor del kunna

öfverskådas först under förrättningens lopp, så blir det lättare att ordna saken på administrativ väg, ifall det sker med omtanke. Till de ämnen, som underställts Riksdagens pröfning, synes dock Riksdagen böra i hvarje fall göra några ytterligare erinringar.

Ostridigt torde vara, att man nu på allvar skall tillse, att då kronan går att skänka bort sin skog *gåfvan både nu och för framtiden kommer i de rätta händerna*. Det enda riktiga och verksamma sättet därför är att kronan behåller den juridiska äganderätten till marken samt upplåter skog under nyttjande- eller servitutsrätt. Det torde dock likaledes vara lönlöst att söka nu få genomförd en sådan utgångspunkt för sakens ordnande.

Man har i stället sökt vinna målet hufvudsakligen genom den obestriddigen genomgripande förändringen att afsätta saluskogar till allmänning. Detta anser Kungl. Maj:t i förevarande propositioner vara nog. Norrlandskommittén och ämbetsmyndigheterna ha ansett ytterligare försiktighetsmått böra vidtagas.

Kommittén hemställer således till en början, att ansökan om nya nybyggesanläggningar och dessas skatteomföring icke må beviljas annan än den, som kan antagas vilja och kunna själf bruka fastigheten för att därigenom bereda sig sitt nödiga lifsuppehälle. Af de små nybyggen, som tillkommit vid efterafvittring i Arvidsjaur, utfärdades år 1901 för sex nybyggen skatte- eller s. k. emissionsbref för sågverksinspektorer. I Jockmock lär det äfven på senaste tider tillgått på enahanda sätt. Detta såsom exempel.

Vidare förordade kommittén att från delaktighet i skogsallmänningsafkastning borde uteslutas jordägarne, hvilka uppenbarligen icke för egen utkomst bruka jorden eller äro på stället boende. Detta bör, såsom erfarenheten visat, också omfatta förlust af rösträtt i allmänningsförvaltning. Med de vidgade möjligheter, förslaget bereder jordägare att få jämväl till afsalu afyttra skog från husbehofsskogsområde, är det angeläget, att sådan jordägare, som ofvan sägs, jämväl fräntages all rätt att använda husbehofsskog till afsalu. Det torde böra anmärkas, att år 1901 ofvan odlingsgränsen inom Dorotea af 29 hemmansdelar åtminstone 26 icke innehades af själfägande bönder. Afvittringen af denna trakt skulle således redan nu endast få till uppgift att grundlägga en bolagsdomän.

Äfven de i ämnet hörda ämbetsmyndigheterna hafva ansett, att till förekommande af obehöriga förvärf eller sammanslagning af flera brukningsdelar särskilda bestämmelser måste träffas om förfoganderätten i dylika fall öfver husbehofsskogar.

Det vore underligt, om Riksdagen skulle med öppna ögon fortfarande underlåta att iakttaga sådana försiktighetsmått, som kommittén och ämbetsmyndigheterna ansett tillrädliga.

Den viktiga frågan, om *husbehofsanslagens omfattning* skall, i den mån frågan ej pröfvats vid 1905 års riksdag, enligt förslaget också afgöras på administrativ väg. Kammarkollegium, domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen ha i sitt gemensamma utlåtande sökt föreslå objektiva grunder för sådant anslags tilldelning åt de olika brukningsdelarne. Enligt förslaget skall tilldelningen ske efter mantal såsom vid tidigare afvittringar ägt rum. Denna senare lösning är utan tvifvel enklare och lättare genomförbar.

Men här tillkommer den viktiga omständigheten, att hemmansdelarna endast äro provisionellt skattlagda och att den definitiva mantalssättningen skall äga rum just under afvittringen. Hemmantalet skall därvid bestämmas efter den höafkastning ägorna anses kunna i medeltal årligen gifva. Bestämmelserna häröf hafva vid de tidigare afvittringarna tolkats olika inom skilda län och för öfrigt som bekant ledt till stora missbruk. De enskilda intressenterna ha i mån af företagsamhet och inflytande fabricerat bevis med uppdrifna beräkningar af höafkastningen i syfte att få så högt mantal åsatt som möjligt och skogstilldelningarne lämpade därefter. Dessa sträfvanden ha i stor utsträckning lyckats, ofta på det mest skandalösa sätt. Landtmätaren är faktiskt den, som i stället för statsmakterna beslutar i detta ämne; allt beror på hans omdöme, samvetsgrannhet och icke minst själfständighet.

För öfrigt kan det icke nog betonas, hur oundgängligt det är, att ledningen af afvittringsverket på olika händer uppdrages åt omdömesgilla, själfständiga och karaktärsfasta personer. Annars kommer det att i stor utsträckning gå fortfarande såsom hitintills på det sättet, att de enskilda intressena och det enskilda målmedvetna initiativet å ena och myndigheters bristande vakenhet, outvecklade rättskänsla eller mindre kraftiga initiativförmåga å andra sidan skola samverka därhän, att det afsedda ändamålet i mycket kommer att förfelas. För att i vidsträcktare mån, än med förslaget kan ske, någon ytterligare kontroll härå skall kunna utöfvas, synes böra stadgas åtminstone, att befallningshafvandes slutliga afvittringsutslag oafsedt för d klagan skall underställas Konungen.»

Ifrågavarande propositioner äro föranledda hufvudsakligen af de ändringar i förut gällande bestämmelser angående afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, som i enlighet med 1905

*Utskottets
yttrande.*

års Riksdags beslut genom kungl. kungörelse den 20 april 1906 meddelats, och som innehålla, att i fråga om de afvittringar inom nämnda lappmarker utom Enontekis socken, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skall iakttagas dels att af skogsanslagen skall omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter, men att återstoden af skogsanslagen skall afsättas till allmänning, att för delägarnas gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas;

dels ock att för nybyggen, som hädanefters upplåtas å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen, skogsanslaget bestämmas till högst 1,200 hektar för helt mantal.

Den ifrågavarande lagstiftningen angående husbehofsskogar inom vissa områden afser hufvudsakligen att träffa regler angående dispositionsrätten öfver den skog, hvilken jämlikt nyssnämnda kungörelse kommer att tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena såsom husbehofsskog.

Beträffande förslaget till lag angående ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar är meningen, att vid afvittringen skall utredas, å hvilka till husbehofs- eller allmänningsskog lämpliga befunda områden 2 § i sistnämnda lag kan komma att äga tillämpning. Vid beräkning af skogsanslagen skall hänsyn tagas till den inskränkning i förfoganderätten öfver skogen, som tillämpningen å densamma af nämnda lagrum medför. Den föreslagna ändringen i omförmälda paragraf afser nu, att ägare af brukningsdel, som sålunda med hänsyn tagen till nämnda inskränkning fått skogsmark, hvarå sistnämnda lag är tillämplig, sig tilldelad, icke efter afvittringen skall äga rätt att påfordra, att staten skall lösa skogsmarken.

Lagförslagen angående uteslutande tills vidare af rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden samt om marks afstående för nomadlapparnas behof vid afvittring ofvan odlingsgränsen afse, det förra att möjligheten att erhålla laga skifte af mark inom ifrågavarande områden skall, i afbidan på tillkomsten af nya bestämmelser om verkställande af laga skifte därstädes, vara helt och hållet utesluten, och det senare tillgodoseende af vissa nomadlapparnas särskilda intressen vid afvittringen.

De föreskrifter rörande afvittringsarbetenas bedrivande och hvad därmed äger sammanhang, som i öfrigt i allmänhet kunna finnas erforderliga, likasom ock nödiga föreskrifter rörande förvaltningen af de

i förutberörda kungörelse afsedda allmänningssskogarna skola meddelas af Kungl. Maj:t i administrativ väg.

Beträffande de synpunkter, som varit bestämmande vid ifrågasvarande propositioners utarbetande, får utskottet hänvisa till de vid dem fogade utdragen af statsrådsprotokollet.

Vid granskning af de i propositionerna innefattade lagförslagen har utskottet ej funnit anledning att mot dem framställa någon anmärkning.

Hvad därefter angår de i omförmälda motion gjorda framställningar har motionären först yrkat, att Riksdagen måtte besluta stadganden i syfte att statens skogstilldelningar åt hemman vid afvittringen nu och framdeles komma att tjäna sitt ändamål, nämligen att vara ett stöd för en själfständig i orten bosatt jordbruksbefolkning. I detta afseende får utskottet åberopa hvad föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet därom anfört. Departementschefen yttrar:

»Ämbetsverken hafva föreslagit, att särskilda bestämmelser måtte gälla beträffande förfoganderätten öfver husbehofsskog å egendom, som icke brukas eller bebos, i det att sådan skog borde få disponeras allenast på sätt, som enligt ämbetsverkens mening borde stadgas angående samfälda husbehofsskogar. Detta förslag innebär, dels att utsyningstvånget här borde gälla äfven vid afverkning för husbehof, dels att besparad skogstillgång borde, efter utsyning, för ägarens eller åbons räkning försäljas och behållningen lika fördelas mellan honom och socknens allmänningsfond. Bestämmelser i liknande riktning hafva äfven föreslagits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län.

Till försvar för ett dylikt undantagsstadgande skulle kunna anföras följande. Då den nya principen för skogstilldelningens verkställande just afser att tillgodose det med afvittringsverket afsedda ändamålet att främja jordbrukets utveckling och stärka den själfägande jordbrukande befolkningens ställning, så böra jämväl reglerna angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogarna så anordnas, utt de afvittrade egendomarnas användande enbart eller hufvudsakligen till skogshushållning, under försummande af därå drifvet jordbruk, såvidt möjligt motarbetas. En sammanslagning af flera brukningsdelar är för öfrigt i dessa trakter under inga förhållanden önskvärd, icke ens i fall, då jordbruksdriften å de särskilda brukningsdelarna fortsättes, då nämligen sammanslagningen lätt leder till minskadt intresse för icke bebodda brukningsdelars häfd och odling. Flera brukningsdelars läggande under sambruk och tydligen ännu mer egendoms användande till annat än jordbruk medför emellertid

regelmässigt en minskning i åtgången af virke för husbehof och sålunda jämväl en ökning af den besparade skogstillgång å husbehofsskogarna, hvaröfver ägaren eller åbon enligt den nyss förut angifna hufvudregeln skulle hafva rätt att, efter skedd utsyning, fritt förfoga. Häre kunde möjligen anses ligga en frestelse till flera brukningsdelars sammansläende eller rent af till jordbrukets nedläggande.

Hvad ämbetsverken till förekommande af dylika resultat föreslagit, anser jag mig emellertid icke kunna förorda. Att införa utsyningstväng jämväl med afseende på husbehofsafverkningen å de obetydliga skogsområden, hvarom här är fråga, finner jag af flera skäl afgjort olämpligt. Tanken att här ifrågavarande kategori af hemmansägare och åbor skulle med hälften af den besparade skogstillgången å sina husbehofsskogsområden bidraga till ökandet af allmänningens synes mig ock böra uppgifvas på i det hela liknande grunder som de, hvilka vid tillkomsten af nådiga kungörelsen den 20 april 1906 föranledde såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen att frångå den s. k. norrlandskommitténs förslag att från delaktighet i vid afvittringarna tillkomna allmänningars afkastning utesluta jordägare, hvilka uppenbarligen icke för sin utkomst brukade jorden eller vore på stället boende. Hvad slutligen ämbetsverkens förslag innebär beträffande sättet för realiserandet af besparadt virke, hvarom här är fråga, så synes en bestämmelse i detta hänseende ensamt för sig icke erbjuda någon lämplig garanti för de afvittrade egendomarnas användande till det med dem afsedda ändamålet.

En bättre lösning af det föreliggande spörsmålet innebure det enligt mitt förmenande, om rätt till utsyning af besparad skogstillgång å hemman eller nybyggen, som icke brukas eller bebos, medgäfvos allenast under förutsättning, att ägaren eller åbon förbunde sig att använda viss del af nettobehållningen till vissa i hvarje särskildt fall närmare angifna förbättringsarbeten vid gården. En dylik regel komme att i viss mån motsvara, hvad som i åtskilliga fall tillämpats vid meddelande af tillstånd till förskottsutsyning för längre tid än tre år å de i 53 § af 1894 års skogsförordning omförmälda områden, dock att de förbättringsåtgärder, som i sistnämnda fall pläga föreskrifvas, allenast afse åtgärder i skogsvårdens intresse, medan de åtgärder, som här framför allt borde ifrågakomma, direkt komme att afse jordbrukets vidmakthållande och höjande. Redan på grund häraf lär emellertid vara uteslutet att åt vederbörande skogstjänsteman öfverlämna utredningen af hvilka föreskrifter lämpligen borde i det särskilda fallet meddelas. Att åter hvarje gång föranstalta om särskild sakkunnig utredning i detta

hänseende, blefve alltför kostsamt i betraktande af värdet å det virke, som kunde komma i fråga att utsynas.

Dessa och andra vid frågans lösning sig företeende svårigheter finge emellertid icke föranleda till att den antydda faran för jordbruksnäringen i dessa trakter lämnades obeaktad, om denna fara verklig kunde antagas vara af någon afsevärd betydelse. Detta lär emellertid knappast vara händelsen. Redan genom det nya sättet för skogstilldelningens verkställande förlora de egendomar, hvarom här är fråga, väsentligt i begärlighet för trävaruindustrien, så mycket mer som de i allmänhet äro af helt ringa mantal. Deras ofta afskilda och för utdrifningen obekväma läge lär äfven verka afskräckande på skogsspekulanter. Hvad särskildt angår trävarubolagen, hvilkas intressen det här framför allt skulle gälla att begränsa, så äro ju dessa genom lagen den 4 maj 1906 uteslutna från möjligheten att förvärfva sådan fast egendom, hvarom här är fråga, och deras redan innehafda jordbesittningar inom de oafvittrade trakterna äro af jämförelsevis ringa omfattning. Så ägdes eller innehades år 1901 inom Dorotea, Vilhelmina, Stensele och Sorsele socknar samt Tärna kapellförsamling bland 433 brukningsdelar allenast 33 — däraf 26 inom Dorotea socken — af bolag. Om följaktligen särskilda mot trävaruindustrien riktade prohibitiva bestämmelser angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogarna icke torde få anses vara af behovet påkallade, så lär anledning icke föreligga till lagstiftningsåtgärder endast och allenast till förekommande af flera afvittrade brukningsdelars läggande under gemensamt bruk. Att, tvärt emot hvad hittills varit fallet, en tendens till dylika sammanslagningar skulle uppstå allenast på grund af utsikten till något rikligare tillgång på saluvirke å husbehofsskogarna, torde med skäl kunna be-
tviflas, och hvad som härvid verklig i något enstaka fall kunde vinnas genom särskilda inskränkningar i dispositionsrätten öfver husbehofsskogen å hemman eller nybyggen, som icke bebos, komme säkerligen att mer än uppvägas af de vanskligheter, hvarmed bestämmelser i denna riktning synas vara förenade.»

Utskottet kan med hänsyn till hvad departementschefen sålunda upplyst icke annat än dela den af departementschefen här uttalade uppfattning.

Vidkommande därefter motionärens yrkande på föreskrifter för strängare kontroll vid skattläggningen, så att mantalets storlek ej oskäligen uppdrifves för erhållande af för stora skogstilldelningar, stadgas i 1 § af nådiga förordningen den 30 maj 1873 angående skattläggningsmetod för Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker följande: »Genom

skattläggning bestämmes hemmantal efter inägornas uppskattade afkastning. All åkerjord och odlingsmark äfvensom äng och annan slättermark uppskattas efter den höafkastning, ägorna anses kunna, odlingsmarken efter verkställd odling, i medeltal årligen gifva.» Denna bestämmelse har, enligt hvad departementschefen erfarit, blifvit föremål för något olika tillämpning inom de båda länen. Vid inom Västerbottens län företagna skattläggningar har nämligen naturlig ängsmark i allmänhet uppskattats allenast efter sin afkastning vid skattläggnings-tillfället och hänsyn till möjligheten att genom odlingsföretag uppbringa afkastningsförmågan tagits hufvudsakligen beträffande sådan odlingsbar mark, som vid skattläggningen icke lämnat nämnvärd afkastning. Inom Norrbottens län har åter mera allmänt beaktats möjligheten att genom uppodling bringa jorden upp till större afkastning. Den sistnämnda tolkningen af skattläggningsförfattningen torde komma dennas mening närmare.

Emellertid är — såsom departementschefen till statsrådsprotokollet närmare utvecklat (sid. 62 och följande samt sid. 75 och följande) — afsikten att vid utfärdande af erforderliga stadganden rörande de ifrågasvarande afvittringarna äfven träffa närmare föreskrifter för förfarandet med afseende å skogsanslagens bestämmande. I sådant afseende skall enligt hvad departementschefen meddelar komma att anordnas en vidlyftig undersökning af afvittringsstyresmannen med biträde af skogstjänsteman och tillkallad landtmätare, därvid bland annat skall granskas, att skattläggningsmetoden rätt tillämpas och mantalet, såvidt möjligt, blir ett troget uttryck för hvarje hemmans och nybygges beskaffenhet och odlingsmöjligheter. Vid bestämmande af husbehofsanslagets storlek per mantal skall iakttagas, att detsamma ej utan Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande i hvarje fall får sättas högre än till hälften af det afsatta skogsanslaget i dess helhet. Utskottet förväntar, att de sålunda tillämnade åtgärderna skola komma att verka tillfyllest i det af motionären åsyftade hänseendet.

Beträffande slutligen motionärens yrkande, att Konungens befallningshafvandes afvittringsutslag måtte i hela sin vidd underställas Kungl. Maj:ts pröfning, står det enligt 1873 års afvittringsstadga vederbörande rättsägare liksom det allmännas ombud fritt att fullfölja talan mot Konungens befallningshafvandes ifrågasvarande utslag genom besvär hos Kungl. Maj:t. Det synes utskottet, som om det hittills tillämpade förfaringssättet — att utslaget endast i den mån klagan däröfver i vanlig ordning anföres pröfvas af Kungl. Maj:t — fortfarande vore det lämp-

ligaste, hvadan utskottet icke heller i denna del ansett sig böra förorda motionärens förslag.

På grund af hvad sålunda förekommit, får utskottet hemställa,

- 1) att ifrågavarande propositioner måtte af Riksdagen bifallas, samt
- 2) att herr Lindhagens omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 maj 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYCKER.

Reservationer:

Beträffande utskottets hemställan under 2).

I anledning af punkt 1 i motionen:

Herrar *Widén, Jansson* i Edsbäcken, *Ersson, Petterson* från Södertälje, *Olsson* i See, *Forsberg* och *Lindhagen*, med hvilka herr *Zetterstrand* i hufvudsak instämt, hafva anfört:

»Lika med motionären anse vi, att det ej bör få ifrågakomma, att statens skogstilldelningar vid den återstående afvittringen fortfarande disponeras på det sättet, att de komma att tjäna andra ändamål än att vara stöd för en själfständig i orten bosatt befolkning. Ehuru vi ej äro i tillfälle att nu närmare kunna bedöma och fastslå hvilka positiva föreskrifter för ändamålet lämpligen kunna meddelas, finna vi dock uppenbart, att de böra gå i den riktning, som norrlandskommittén, ämbetsverken och Konungens befallningshafvande i Västerbottens län föreslagit.

Häraf följer också, att bolag eller enskilda skogsspekulanter, som *redan* på de trakter, som nu skola afvittras, förvärfvat hemmansrättigheter i syfte att erhålla skogsdelningar vid en eventuell afvittring, icke böra gynnas med sådana förmåner. Enligt motionärens uppgift, som ock vitsordas af norrlandskommittén samt jämväl beröres i den kungl. propositionen, lärer sålunda inom det särskilda afvittringsområdet, som utgöras af den ofvan odlingsgränsen befintliga del af Dorotea socken, af inalles 29 hemmansrättigheter åtminstone 26 hafva förvärfvats af bolag eller enskilda skogsspekulanter. Det kan ej vara lämpligt, ej minst med hänsyn till den lagstiftning, som genom lagen den 4 maj 1906 införts med afseende å bolags rätt att förvärfva egendom af enskilda, att kronan utan vidare lämnar ut sin skog åt sådana jordägare.

Vi hemställa alltså,

att Riksdagen, med anledning af det i ifrågasvarande motion under 1:o) gjorda yrkande, ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte i blifvande afvittringsstadga och

reglementen för allmänningsskogarne meddela betryggande föreskrifter eller, i den mån Riksdagens medverkan anses erforderlig, för Riksdagen framlägga förslag till föreskrifter i syfte att statens skogstilldelningar vid afvittringen komma att tjäna sitt ändamål nämligen att vara ett stöd för en själfständig i orten bosatt befolkning.»

I anledning af punkt 2 i motionen:

Herrar *Widén*, *Jansson* i Edsbäcken, *Ersson*, *Pettersson* från Södertelje, *Olsson* i See, *Forsberg* och *Lindhagen*, med hvilka herr *Zetterstrand* i hufvudsak instämt, hafva anfört:

»Såsom i motionen framhålles, komma skogstilldelningarnes storlek i själfva verket att blifva beroende af den vid afvittringen verkställda mantalssättningen. Missbruk och försummelser kunna härvid, liksom förnt läser ej sällan inträffat, fortfarande komma att äga rum, om ej förrättningen i denna del noga öfvervakas och kanske äfven omgärdas med vissa begränsande föreskrifter. I propositionen redogöres visserligen för, hur man tänkt sig eventuellt böra gå till väga. Men om farorna för missbruk och de erfarenheter man haft därom yttras, såvidt vi kunnat finna, ej något i propositionen. Det är emellertid enligt vår mening angeläget att särskildt uppmärksamma äfven denna sida af saken och att således äfven föreskrifter meddelas om noggrann kontroll att gifna bestämmelser följas. Uppgiften bör väl för öfrigt ställas så, att skogen ej nödvändigtvis i sin helhet afhändes kronan utan helst äfven till någon del besparas.

Vi hemställa därför,

att Riksdagen, med anledning af det i ifrågasvarande motion under 2:o gjorda yrkande, ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte meddela betryggande föreskrifter i syfte att vid den under afvittringen företagna skattläggningen mantalets storlek ej oskäligen uppdrives för erhållande af högre skogstilldelningar.»

I anledning af punkt 3 i motionen:

Herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Olsson* i See, *Pettersson* från Södertelje, *Ersson* och *Lindhagen* hafva anfört:

»På de i motionen anförda skäl få vi hemställa,

att Riksdagen, med anledning af det i ifrågasvarande motion under 3:o gjorda yrkande, ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida ej i blifvande afvittringsstadga bör föreskrifvas, att Konungens befallningshafvandes afvittringsutslag skall i sin helhet eller till vissa delar, oafsedt för d klagan, underställas Kungl. Maj:ts pröfning.»

Herr greve *Hamilton* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen i detta ärende inom utskottet.